

ZNANOST

Pridobivanje spoznanj

Lahko se pridobivajo z neposredno izkušnjo. Bolj kot smo odrasli, bolj pridobivamo znanje posredno.

Znanje: spoznanja, ki jih drugi priznavajo kot pomembna, resnična. Znanje ima intersubjektivno komponento, ker ga priznavajo tudi drugi. Vključuje samo preverjena spoznanja. Znanje je relativno, ker je odvisno od časa in prostora. Znanje je objektivno: v določenem času ni boljše razlage pojavov in procesov, zato temu vedenju družba daje status znanja.

Zaloga znanj: vsebina in obseg pridobljenih znanj v neki družbi. Odvisna je od okolja, v katerem živimo. Družbe se razlikujemo po tem, katera znanja so pomembna. Obstaja tudi razlika med zalogo znanja, ki jo v določenem času imamo posamezniki, in zalogo znanja, ki obstaja v neki konkretni družbi.

Znanstveno in vsakdanje spoznanje

Kakšna je naša zaloga vsakdanjih spoznanj, je močno odvisno od kulture, v kateri živimo. Najpomembnejše razlike med vsakdanjim spoznanjem in znanstvenim spoznanjem so:

- znanstvena spoznanja bolj **sistematično** in **organizirano** vključujejo znanja
- znanstveno spoznanje ima jasneje začrtano mejo znanj, kdaj in **pod kakšnimi pogoji** velja določena zakonitost
- znanosti stremijo h temu, da trditve čim bolj izostrijo; trudijo se, da so trditve čim bolj **natančno** formulirane.

Cilj znanstvenega spoznanja je sistematična pojasnitev pojavov, dogodkov ali splošnih povezav med pojavi. Vključuje samo tista spoznanja, ki zadostujejo principom znanstvenih spoznanj. Znanstveno spoznanje je **zgodovinsko**, ker je vezano na čas, okoliščine, v katerih nastaja. Je tudi **relativno**, ker obstajajo različne teorije, ki pojasnjujejo različne pojave.

Spoznavni znanstveni proces je vedno **družbeni proces** (družbena spoznanja). Raziskovalec se opira na znanje, ki so jih prej pridobili že drugi. Uporablja **strokovni jezik**. Znanost naj bi preučevala samo tisto, kar je empirično preverljivo. (več v učbenik2, str. 188)

Vloga in družbene funkcije znanosti

Govorimo o treh funkcijah znanosti: **spoznavni, praktični in kulturološki**.

Spoznavni cilj znanosti je objektivno spoznanje.

Znanost: sistem znanj o nekem področju, ki temelji na uporabi določenih metod raziskovanja, teoretičnem mišljenju in logičnem sklepanju.

Praktična razsežnost spoznanj se kaže v gospodarskem razvoju neke družbe.

Znanost lahko deluje tudi v funkciji **opravičevanja**, znanstvenega utemeljevanja določenih, povsem praktičnih dejanj, procesov. Tako je navidezno neodvisna avtoriteta, na katero se po potrebi sklicujemo in nastopa kot **razsodnik v družbenih procesih**.

Znanstvena spoznanja vplivajo na mišljenje, videnje sveta, dojemanja stvari, oblikovanje in utrjevanje kulturnih vzorcev, religijo, moralo, umetnost.

Družbene okoliščine za razvoj moderne znanosti

Znanost je bila razvita že v starih civilizacijah. Praktična funkcija znanosti tedaj ni bila razvita.

Pomembne okoliščine, ki so vplivale na razvoj moderne znanosti:

- drugačen odnos do sveta – narave, človek ej gospodar narave
- nastanek protestantizma – poseganje v naravo in ne v onstranstvo.

Pomembno je vplivala tudi vloga eksperimenta. Treba je omeniti tudi **profesionalizacijo znanosti** in nastanek **znanstvene skupnosti**.

znanstvena skupnost: Ustanovljene so številne znanstvene institucije. Z institucionalizacijo znanosti se je oblikovala posebna znanstvena skupnost, ki je razvila sistem norm in vrednot, načinov komunikacije in socialnih stikov med znanstveniki. Z njo je znanost postala pomemben element moderne družbe. Po Mertonu znanstveno dejavnost zaznamujejo naslednje norme:

- **avtonomnost** (znanost ne bi smela biti v službi politike, države)
- **univerzalizem** (poudarja javnost dela in dostopnost znanstvenih spoznanj)
- **nepristranskost in organizirani skepticizem** (vsako spoznanje mora biti preverjeno v okviru znanstvene skupnosti. Znanstvena skupnost tako odločilno vpliva na vključevanje novih spoznanj)

(več v učbenik2, str. 192)

Družbena verifikacija znanstvenih spoznanj

Etični problemi znanosti